

Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Yeliz Bolat¹

Özet: Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Anketin birinci bölümünde öğretmenlerin kişisel özelliklerine yönelik sorular, ikinci bölümünde ise beşli likert olarak yanıtlanan 30 madde yer almaktadır. Araştırmaya Adana ilinin merkez ilçelerinden birinde görev yapmakta olan 54'ü branş, 41'si sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 95 öğretmen katılmıştır. Anket formundan elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemleri, ele alınan değişkenler (branş, cinsiyet, kıdem, öğrenim durumu vb.) açısından fark olup olmadığı ise t testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik yüksek düzeyde farkındalığa sahip olduğu belirlenmiştir. Ele alınan değişkenler açısından bakıldığında öğretmenlerin, cinsiyetine, kıdemine ve branşlarına göre farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ancak, öğretmenlerin mezun oldukları fakültelere göre fen edebiyat fakültesi mezunları ile eğitim enstitüsü mezunları arasında eğitim enstitüsü mezunları lehine anlamlı fark belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sınıf ve Branş Öğretmenleri, Üstün Yetenekli Öğrenciler, Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.

Geliş Tarihi: 30.01.2019 – **Kabul Tarihi:** 16.07.2019 – **Yayın Tarihi:** 24.12.2019

DOI: 10.29329/mjer.2019.218.2

Investigation of Teachers' Awareness Levels on the Characteristics of Gifted Students in Terms of Different Variables

Abstract: This study aims to investigate the awareness levels of teachers about the characteristics of gifted students in terms of different variables. The study, which is descriptive in nature, adopted screening model. Teachers' awareness about the characteristics of gifted students were identified through a questionnaire. The first section of the questionnaire included questions about the teachers' personal characteristics and the second part included 30 items responded on a 5-point Likert scale. The study was conducted with 95 teachers, 54 branch teachers and 41 classroom teachers, who work in central towns of Adana. Data collected from the questionnaire were analysed using descriptive statistics methods. T-test and one-way analysis of variance were performed to find out if there were any differences in terms of the variables investigated (branch, gender, years of experience, education level, etc.) In conclusion, teachers were found to have high awareness about the characteristics of gifted students. In terms of the variables examined, it was determined that there was no significant difference

¹ Yeliz Bolat, Dr., Sınıf Öğretmeni, Meb, ORCID: 0000-0002-1661-1645

İrtibat Yazarı: yelizdikbas@gmail.com

between the level of awareness of teachers according to gender, seniority and branches. However, according to the faculties graduated from the faculty of science and education, graduates of the education institute graduates of education institute graduates in favor of a significant difference was determined.

Keywords: Classroom And Branch Teachers, Education of The Gifted, Gifted Students.

GİRİŞ

Üstün zeka kavramı bireylere, toplumlara ve disiplinlere göre farklı tanımlanmaktadır. Bazı tanımlar zekayı nicel olarak ele alırken, bazıları nitel olarak değerlendirmektedir (Sak, 2012). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri Üstün Zekalı Çocuklar Konseyi üstün zekalı bireyi “ bir ya da daha fazla alanda olağanüstü performans gösteren veya olağanüstü potansiyeli olan birey” olarak tanımlarken, Columbs grubu olarak adlandırılan başka bir araştırma grubu üstün zekayı “ üst düzey yeteneklerin ve yoğun duyguların birleşerek alışılmışın dışında deneyimler yarattığı eş zamanlı olmayan gelişim” olarak tanımlamaktadır (Akt: Sak, 2012). Üstün yetenekli birey, zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir. Yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcı, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi duyduğu alanlarda bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bireydir (MEB,2016). Ülkemizde MEB yaptığı tanımlama ile üstün zekalı birey yerine özel yetenekli birey kavramını tercih etmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar, normal zekâyâ sahip olan akranlarından beden, zihin, sosyal, kişilik, ahlaki, öğrenme ve duyarlık yönlerinden farklı olarak üstün özelliklere sahiptir (Ataman, 2012; Çağlar, 1972). Genel olarak, öğrenme ve bilgiye sürekli açık olma, merak, kelime hazinesinin zengin olması, çabuk öğrenme, kavrama ve akılda saklama, genelleme ve soyutlama yaparak bilgiyi diğer alanlara aktarma, niteliksel olarak farklı problem çözüme ve öğrenme stratejileri kullanma, yaratıcılık, bağımsız çalışma, kararlılık ve sebat, çok soru sorma, karşısındakinin duygu, düşünce, ilgi ve ihtiyaçlarına vb. duyarlı olma, kendini açık seçik ifade etme, espri yeteneği, kendini inceleyip, öz eleştiri yapma özelliklerine sahiptirler (Ataman, 2012; Çağlar, 1972; Kontaş,2009).

Ülkemizde bu bireyler Bilim ve Sanat Merkezleri’nde (BİLSEM) özel eğitim alabilmektedir. BİLSEM modeli üstün yetenekli öğrencileri normal akranlarından ayırmadan okul dışı saatlerde zenginleştirilmiş eğitim vermeyi amaçlayan merkezlerdir. Bilim ve Sanat Merkezleri; okul öncesi eğitim, ilkökul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin, örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumlarıdır (MEB,2016). Ayrıca bu merkezlerin dışında gerekli tanılama işlemleri yapıldıktan sonra

bu öğrencilere kendi okullarında Destek Eğitim Odası'nda da zenginleştirilmiş eğitim verilebilmektedir.

Özel yetenekli bireylere yetenek ve potansiyellerini ortaya koyabilecekleri eğitim ortamlarının sağlanması konusunda erken yaşta ve en önemlisi doğru tanılama oldukça önemlidir. Ülkemizde de özel yetenekli bireylerin tanınması iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi bireyin BİLSEM sürecinde tanınması, ikincisi ise RAM'lara başvuru yoluyla eğitsel tanılmanın yapılmasıdır.

Bakanlıkça belirlenen tanılama yaşı veya sınıf seviyesi esas alınarak ve genel zihinsel yetenek, görsel sanatlar ile müzik alanlarında özel yetenekli olduğu düşünülen öğrencilerin BİLSEM'lere aday gösterilmesi ile ilgili iş ve işlemler, Bakanlıkça yayımlanan tanılama takvimi doğrultusunda yürütülür (Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2016).

Tanılama süreci 3 aşamada gerçekleşir (MEB,2017):

Birinci aşamada; genel zihinsel, görsel sanatlar ve müzik yetenek alanlarında yetenekli olduğu düşünülen öğrenciyi örgün eğitim gördüğü okulundaki sınıf öğretmeni e-okul sistemi üzerinden gözlem formu doldurularak aday gösterir.

İkinci aşamada; sınıf öğretmenleri tarafından aday gösterilen öğrenciler, Bakanlığın belirlediği şekilde merkezî biçimde grup taramasına alınır.

Üçüncü aşamada ise grup tarama uygulamasından beklenen performansı gösteren öğrenciler bireysel incelemeye alınarak değerlendirilir. Bireysel inceleme sürecinde istenilen performansı gösteren öğrenci BİLSEM öğrencisi olmaya hak kazanır. BİLSEM öğrencisi aynı zamanda örgün eğitim gördüğü okulunda destek eğitim odasından da faydalanabilir.

Bakanlığın belirlediği tanılama yaşında BİLSEM tanılama sürecine katılmayan öğrenci yine örgün eğitim gördüğü okulundaki sınıf öğretmeni tarafından RAM'a yönlendirilir ve tanınması sağlanabilir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimsel gelişimlerdeki en önemli etkenlerden biri öğretmenlerdir (Gökdere& Ayvacı, 2004; Lassing,2009; Miller, 2009; Şahin&Levent, 2005). Sınıf öğretmenleri üstün yetenekli öğrencilerin öğretmen önerileri ve yönlendirmeleri yoluyla belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Miller, 2009; Moon & Brighton, 2008). Akranlarıyla karşılaştırıldığında farklı öğrenme hızı ve algılama düzeyine sahip olan ve akranlarında üstün potansiyel gösteren öğrencilerin eğitiminden sınıf öğretmeni sorumludur (Şahin&Levent, 2005). Sınıf öğretmenin sınıfta bulunan öğrencilerin yeteneklerinin fark etmek, bu yetenekleri geliştirmek ve öğrencileri doğru yönlendirmek için belirli bir donanıma sahip olması gerekmektedir (Gökdere& Ayvacı, 2004). Sınıf öğretmenin özel yetenekli bir bireyin sahip olduğu özelliklerin farkında olması, öğrencinin aday gösterilmesinde etkili olur. Bu bağlamda sınıf öğretmenler bu bireylerle ilgili bilgiye sahip olmaları, bu bireylerin fark

edilmesi, tanılanması ve geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca ortaokul döneminde branş öğretmenlerinin üstün zekalı öğrencilerin özelliklerini bilmeleri, ilkököl çağında tanılanmayan öğrencileri fark etmelerinin yanı sıra bu öğrencilere yönelik farklılaştırma ve zenginleştirme yapmalarına ve bu öğrencileri anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Gülçin ve Oruç'un (2015) Türkiye'deki üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler ile ilgili olarak yazılmış makale, tez, kitap ve sempozyum, kongre ve çalıştaylarda sunulmuş bildiriler ve internet kaynaklarını incelemiştir. Bu incelemeye göre Türkiye'de üstün zekâlılar ile ilgili yapılan çalışmalar üstün zekâlıların tanılanması, eğitimleri, aileleri, tanılanmada kullanılan zeka testleri ve yasal olanaklar ile ilgili yapılmıştır. Gülçin ve Oruç'un (2015) araştırmasına göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin farkındalık kazandırmayla ilgili çalışma bulunmamaktadır. Ancak, bu araştırma için yapılan literatür taramasında sınıf öğretmenlerine üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi konusunda uygulanan bir eğitim programının etkililiğini değerlendirilmesi, sınıfındaki üstün zekâlılar ile ilgili verilen eğitimin değerlendirildiği, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeylerini belirleyen birer araştırmaya rastlanmıştır (Şahin ve Kargin, 2013; Baykoç ve Özdemir, 2016; İnan, Bayındır ve Kaya, 2009). Bu kapsamda yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekicidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeylerinin bazı değişkenler (branş, cinsiyet, kıdem ve mezun olunan fakülte) açısından incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek için anket uygulanmıştır. Anketin birinci bölümünde öğretmenlerin kişisel özelliklerine yönelik sorular, ikinci bölümünde ise üstün yetenekli öğrencilerle ilgili 30 madde yer almaktadır. Anket İnan, Bayındır ve Kaya (2009) tarafından geliştirilmiştir. Anketin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı (.84) olarak hesaplanmıştır. Likert tipi olarak hazırlanmış ankette; Her Zaman Katılıyorum, Katılıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum şeklinde cevaplar yer almaktadır. Ankette yer alan ifadelerin değerlendirilmesi aşağıda belirtilen puan aralıkları esas alınarak yapılmıştır;

Hiç Katılmıyorum: 1,00-1,79 Çok zayıf

Katılmıyorum: 1,80-2,59 Zayıf

Kısmen katılıyorum: 2,60-3,39 Orta

Katılıyorum: 3,40-4,19 Yüksek

Her Zaman Katılıyorum: 4,20-5,00 Çok yüksek

Anket formundan elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemleri, ele alınan değişkenler (brans, cinsiyet, kıdem ve mezun olunan fakülte) açısından fark olup olmadığı t testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmaya Adana ilinin merkez ilçelerinden birinde görev yapmakta olan 54'ü brans, 41'i sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 95 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleri tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Değişken	Özellik	f	%
Cinsiyet	Kadın	69	72.6
	Erkek	26	27.4
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim	66	69.5
	Fen-edebiyat	13	13.7
	Dört yıllık	8	8.4
	Eğitim Enst.	7	7.4
	Diğer	1	1.1
Kıdem	5 yıldan az	18	18.9
	6-10 yıl	15	15.7
	11-15 yıl	15	15.7
	16-20 yıl	26	27.3
	21 yıl ve üstü	21	22.1
Lisans Üstü Eğitim	Yapan	9	9.5
	Yapmayan	86	90.5
Sınıf Öğretmenleri	1. Sınıf	12	12.6
	2. Sınıf	11	11.5
	3. Sınıf	11	11.5
	4. Sınıf	7	7.3
Brans Öğretmenleri	Matematik	14	14.7
	Sosyal Bilgiler	8	8.4
	İngilizce	8	8.4
	Türkçe	7	7.4
	Fen Bilimleri	6	6.3
	Görsel Sanatlar	3	3.2
	Rehberlik	2	2.1
	Müzik	2	2.1
	Diğer	4	4.2

Tablo 1'e göre öğretmenlerin 69'i kadın, 26'i ise erkektir. Öğretmenleri 66'sı eğitim, 13'ü fen-edebiyat fakültesinden, 8'i dört yıllık lisans tamamlama, 7'si eğitim enstitüsünden ve biri diğer bir kurumdan mezun olmuştur. Ayrıca öğretmenlerin 26'sı 16-20 yıl, 18'i 5 yıldan az, 15'i 6-10 yıl ve 15'i 11-15 yıl kıdeme sahiptir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 9 ise lisansüstü eğitim alırken, 86'sı almamıştır. Sınıf öğretmenlerinin 12'si birinci sınıf, 11'i ikinci sınıf, 11'i üçüncü sınıf ve yedisi

dördüncü sınıfta görev yapmaktadır. Branş öğretmenlerinin 14' ü matematik, 8'i İngilizce, 8'i sosyal bilgiler, 7'si Türkçe, 6'sı fen bilimleri, 3'ü görsel sanatlar, 2'si müzik, 2'si rehber öğretmen, 4'ü diğer branşlarda öğretmendir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı olan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesine yönelik bulgular sunulmuştur:

Öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların özelliklerine yönelik verdikleri cevapların betimsel analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Çocukların Özelliklerine Yönelik Verdikleri Cevapların Betimsel Analiz Sonuçları

Maddeler	N	$\bar{X}$	sd
Üstün yetenekli çocuklar, doğumdan itibaren farklı bir gelişim düzeyine sahiptirler.	95	3.85	.86
Üstün yetenekli çocukların bedensel ölçüleri ortalamanın üstündedir.	95	2.02	.86
Üstün yetenekli çocuklar belli bir birikimle okula başlarlar.	95	3.46	.94
Üstün yetenekli çocuklar okuma yazmayı okuldan önce öğrenirler.	95	3.42	.83
Üstün yetenekli çocukların akademik başarıları tek alanda değildir.	95	3.92	.80
Üstün yetenekli çocuklar çevreye karşı aşırı ilgi duyar.	95	3.63	1.02
Üstün zihinsel yetenekleri süreklidir.	95	2.23	.84
Üstün yetenekli çocukların fiziksel ve zihinsel enerjileri yüksektir.	95	3.92	.78
Üstün yetenekli çocukların dikkat düzeyleri çok yüksektir.	95	3.45	.98
Üstün yetenekli çocukların kelime hazineleri geniştir.	95	3.78	.89
Üstün yetenekli bazı çocukların yazıları güzel değildir.	95	3.40	.88
Üstün yetenekli çocuklar arkadaşlarını küçük görmezler.	95	3.23	.90
Üstün yetenekli çocuklar yaratıcı etkinliklerden hoşlanırlar.	95	4.22	.65
Üstün yetenekli çocuklar kendi kurallarını koyarlar.	95	3.65	.83
Üstün yetenekli çocuklar kendi kurallarına uyulmadığında huzursuzlaşırlar.	95	3.50	.87
Üstün yetenekli çocuklar daha az uyurlar.	95	2.80	.80
Üstün yetenekli çocuklar diğer insanların gereksinimlerine duyarlıdırlar.	95	3.48	.83
Üstün yetenekli çocukların duygusal hayatları sağlıklıdır.	95	2.92	.82
Üstün yetenekli çocuklar kendilerini kısıtlayıcı yaklaşımlarda utangaç olurlar.	95	3.09	.87
Üstün yetenekli çocuklar çevrelerince uyumsuz, gülünç, zarar verici olarak algılanabilirler.	95	3.09	.88
Üstün yetenekli çocuklar kendilerini acımasızca eleştirebilirler.	95	2.95	.86
Üstün yetenekli çocuklar sanatla çok ilgilidirler.	95	3.49	.87
Üstün yetenekli çocuklar yaşına göre kavramsal olarak ileridirler.	95	4.03	.73
Üstün yetenekli çocuklar güç ve karmaşık işlerden hoşlanırlar.	95	4.03	.75
Üstün yetenekli çocuklar yaratıcı öyküler anlatır ve yazarlar.	95	3.78	.75
Üstün yetenekli çocuklarda zaman kavramı gelişmiştir.	95	3.67	.70
Üstün yetenekli çocukların veri toplama ve analiz etme yetenekleri vardır.	95	4.03	.67
Üstün yetenekli çocuklar öğrendiğini kolay kolay unutmaz.	95	4.02	.75
Üstün yetenekli çocuklar kimsenin aklına gelmeyecek sorular sorar.	95	4.24	.72
Üstün yetenekli çocuklar olağandışı matematiksel işlemler yapar ve çok kolay çözer.	95	3.90	.78
Genel Ort.	95	3.51	.34

Tablo 2 incelendiğinde ankette yer alan maddelerin ortalamalara göre öğretmenlerin;

- 2. ve 7. maddelerde zayıf (1.80 – 2.59),
- 12., 16.,18., 19., 20. ve 21. maddelerde orta (2.60-3.39),
- 1., 3., 4., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 14., 15., 17., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., ve 30. maddelerde yüksek (3.40-4.19) ve
- 13. ve 29. maddelerde çok yüksek (4.20-5.00) farkındalığa sahip olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrenci özelliklerine yönelik genel ortalamaları incelendiğinde yüksek düzeyde farkındalığa sahip oldukları söylenebilir ($\bar{X}=3.51$).

Öğretmenlerin cinsiyetine göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi incelenmiş olup bulgular tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Kadın	69	3.49	.36	-.535	93	.513
Erkek	26	3.54	.30			

Tablo 3 incelendiğinde erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlerden daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olmasına rağmen, öğretmenlerin cinsiyetine göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Öğretmenlerin branşlarına göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varvans analizi (ANOVA) ile incelenmiş olup bulgular tablo 4 ve 5'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri

Branşlar	N	$\bar{X}$	S
Sınıf öğretmeni	41	3.56	.36
Matematik	14	3.50	.25
Türkçe	7	3.59	.27
Fen bilimleri	6	3.31	.44
Sosyal bilgiler	8	3.44	.28
İngilizce	8	3.48	.46

Görsel sanatlar	3	3.45	.05
Rehberlik	2	3.46	.47
Müzik	2	3.56	.09
Diğer	4	3.29	.52

Tablo 4 incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin en yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu görülmektedir (3.59). Sınıf öğretmeni ve müzik öğretmenlerinin farkındalık düzeyinin eşittir (3.56). Matematik öğretmenlerinin (3.50), İngilizce öğretmenlerinin (3.48), rehberlik öğretmenlerinin (3.46), görsel sanatlar öğretmenlerinin (3.45), sosyal bilgiler öğretmenlerinin (3.44) ve fen bilimleri öğretmenlerinin (3.31) farkındalık düzeyinde olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin branşlarına göre farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik analiz sonuçları tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	.671	9	.075		
Gruplar içi	10.447	85	.123	.606	.789
Toplam	11.118	94			

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin branşlarına göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Öğretmenlerin kıdemlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varians analizi (ANOVA) ile incelenmiş olup betimsel analiz sonuçları tablo 6'da ve ANOVA sonuçları tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 6. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri

Kıdem	N	$\bar{X}$	S
5 yıldan az	18	3.47	.37
6-10 yıl	15	3.46	.25
11-15 yıl	15	3.56	.28
16-20 yıl	26	3.47	.33
21 yıl ve üstü	21	3.56	.42

Tablo 6 incelendiğinde kıdemi 11-15 yıl arası olan ve 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin eşit olduğu görülmektedir (3.56). Benzer şekilde kıdemi 5 yıldan az olan ve 16-20 yıl arası olan öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin eşittir (3.47). Kıdemi 6-10 yıl arası olan öğretmenlerin farkındalık düzeyleri diğer öğretmenlerden daha düşüktür (3.46).

Öğretmenlerin kıdemlerine farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik analiz sonuçları tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	.187	4	.047		
Gruplar içi	10.931	90	.121	.384	.819
Toplam	11.118	94			

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin kıdemlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varvans analizi (ANOVA) ile incelenmiş olup bulgular tablo 8 ve 9’da sunulmuştur.

Tablo 8. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri

Fakülte	N	$\bar{X}$	S
Eğitim Fakültesi	66	3.53	.28
Fen-Edebiyat	13	3.32	.41
Dört yıllık	8	3.36	.23
Eğitim Enstitüsü	8	3.77	.52

Tablo 8 incelendiğinde eğitim enstitüsü mezunu olan öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin diğer öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir (3.77). Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin farkındalık düzeyleri (3.53) iken, dört yıllık lisans mezunu olan öğretmenlerin (3.36), fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin ise (3.32) farkındalık düzeyine sahiptir.

Öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik analiz sonuçları tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülteye Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özelliklerine Yönelik Farkındalık Düzeyleri ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Sheffe
Gruplar arası	1.216	3	.405			
Gruplar içi	9.902	91	.109	3.724	.014	Eğitim ens. > Fen Edebiyat
Toplam	11.118	94				

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için yapılan shefee testinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$). Shefee testi sonucunda Eğitim enstitüsü mezunları ile Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları arasında Eğitim enstitüsü mezunları lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sonuç olarak öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik yüksek düzeyde farkındalığa sahip olduğu söylenebilir. Ancak duyuşsal özelliklerini yansıtan maddelerde orta düzeyde bir farkındalığa sahip olduğu da bulgular arasındadır. Diğer bir bulgu ise öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin bedensel gelişimi ile ilgili maddede düşük bir farkındalık düzeyine sahip olmalarıdır. Sürmeli (2015), sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler hakkındaki farkındalık düzeylerini incelediği araştırmasında, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin sosyal özelliklerini ifade eden denencelere düşük düzeyde, zihinsel özelliklerini ifade eden denencelere yüksek düzeyde farkındalık gösterdiklerini belirlemiştir. Gökdere ve Ayvaci'nin da (2004) sınıf öğretmenleriyle yapmış olduğu bir araştırmada, sınıf öğretmenleri üstün yetenekli öğrencilerin kişisel ve zihinsel özellikleri hakkında %50 civarında bir başarı gösterirken, sosyo-duygusal, fiziksel ve üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin özellikleri hakkındaki başarıları %30 dolaylarında kalmıştır. Benzer olarak Güneş (2015) üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasında, aday gösterme sürecinde görev alan sınıf öğretmenlerinin, üstün yetenekliler eğitimine ilişkin öz-yeterliklerinin ve tutumlarını incelediği çalışmasında sınıf öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin özyeterlik puan ortalamalarının orta düzeyin üstünde olduğunu belirlemiştir.

Ele alınan değişkenler açısından bakıldığında öğretmenlerin, cinsiyetine, kıdemine ve branşlarına göre farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. İnan, Bayındır ve Demir (2009), tarafından uygulanan araştırma sonuçları ile karşılaştırdığımızda her iki araştırmanın sonuçları cinsiyet ve kıdem değişkenleri ele alınarak ortaya çıkan sonuçlarını birbiri ile benzerlik göstermektedir. Şayir (2015), sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara ilişkin bilgilerini incelediği araştırmada, sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara ilişkin bilgi düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı derecede farklılaşmadığını saptanmıştır. Öğretmenlerin mezun oldukları

fakültelere göre fen edebiyat fakültesi mezunları ile eğitim enstitüsü mezunları arasında eğitim enstitüsü mezunları lehine anlamlı fark belirlenmiştir. Şayir (2015), sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara ilişkin bilgi düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını ve bu farkın eğitim düzeyi yüksek lisans olan sınıf öğretmenlerin lehine olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine yönelik yüksek düzeyde farkındalığa sahip olmaları, öğrencilerin yönlendirilmesi ve tanınması açısından oldukça önemlidir. Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2013), Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı'nda (2013 – 2017) yer alan “Eğitimin tüm kademelerinde görevli öğretmen, koordinatör öğretmen, yönetici ve deneticilerin özel yetenekli bireylerin eğitimi ve öğretimi konularında bilgilerini arttırmak ve becerilerini geliştirmek.” hedefine yönelik olarak aday gösterme süreci öncesinde öğretmenlere verdiği bilgilendirme seminerleri, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili farkındalıklarını geliştirmelerine yardımcı olmuş olabilir. Çalıştay ve hizmet içi eğitim etkinliklerinin üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi ile ilgili öğretmen yeterliklerini artırdığı farklı araştırmalarda belirlenmiştir (Akar, 2015; Gökdere & Çepni, 2005; Gökdere, 2004; Gökdere, Küçük, & Çepni, 2003; Graves & Thompson, 1961; Hansen & Feldhusen, 1994; Hemphill, 2009; Kontaş, 2009; Reis & Westberg, 1994; Robinson, 1985; Rohrer, 1995; Şahin & Levent, 2015). Akar ve Uluman da (2013) öğretmenlere, aday gösterme formunu doldurmadan önce öğrencilerini hangi kıstaslara göre değerlendirmeleri gerektiği hakkında bilgilerin aktarılması ve bir farkındalığın oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Benzer olarak Şahin ve Kargın (2013), üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi konusunda verilen bir eğitim programının öğretmenlerin bilgi düzeyine etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, deneyin uygulandığı grupta yer alan öğretmenlerin bilgi testinden aldıkları uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı yüksek düzeyde bir fark olduğu belirlenmiştir.

Üstün yetenekli çocuklar, potansiyel açıdan diğer sınıf arkadaşlarından öğrenme hızı, derinliği ve sahip oldukları ilgiler bakımından farklı oldukları için öğretmenlerin de bir takım farklı özelliklere ve yeterliklere sahip olmaları gerekmektedir (Dağlıoğlu, 2010). Dünyada olduğu gibi ülkemizde de üstün yetenekli çocukları tanımak, onların ihtiyaç duyduğu eğitimsel süreçleri onlara sağlamak, ilgi ve yeteneklerini keşfetmek ve bu doğrultuda onlara farklılaştırılmış, zenginleştirilmiş ve hızlandırılmış eğitim fırsatları sunmak çok önemli bir ihtiyaçtır (Baykoç ve Özdemir, 2016). Bu bağlamda üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini bilen öğretmenler bu öğrenciler için farklılaştırılmış ve zenginleştirilmiş etkinlikler hazırlayarak, kullandıkları yöntem ve teknikleri çeşitlendirerek bu öğrencilere katkı sağlayabilir. Aksi takdirde anlaşılmayan, kabul görmeyen ya da kapasitesinin üzerinde performans beklenen üstün yetenekli öğrenciler için olumsuz durumlar yaşanabilir ve öğrenci başarısız olabilir.

Üstün yetenekli öğrencilerle ilgili verilen seminerler artırılabilir. Benzer çalışmalar farklı illerde yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir. Ayrıca eğitim fakültelerinin öğretmenlik bölümlerinde üstün yetenekli bireylerle ilgili bir ders eklenerek, gelecekte bu mesleği yapacak olan adaylara üstün yetenekli bireylerle ilgili bilgiler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (2015). Üstün yetenekli öğrencileri genel eğitim sınıfında destekleyecek sınıf öğretmenin sahip olması gereken yeterlikler. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Akar, İ., & Uluman, M. (2011). Elementary education teachers' accuracy in nominating the gifted students [Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumları]. *Journal of Gifted Education Research*, 1(3), 199-212.
- Ataman, A. (2012). Üstün yetenekli çocuk kimdir. Geleceğin mimarları üstün yetenekliler sempozyumu, 27, 4-15.
- Baykoç, N., & Özdemir, D. (2016). Sınıftaki üstün yetenekli çocuk eğitimci eğitiminin öğretmen görüşlerindeki değişikliklere katkısı. *HAYEF Journal of Education*, 13(1), 1-10.
- Çağlar, D. (1972). Üstün zekalı çocukların özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 95-110. DOI: 10.1501/Egifak_0000000389
- Dağhoğlu, H.E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(186), 72-84.
- Gökdere, M. (2004). A study of developing a model for the education of science teachers of gifted children. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Gökdere, M. ve Ayyacı, H. Ş. (2004). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 17-26.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2005). Üstün yeteneklilerin fen bilimleri öğretmenlerine yönelik bir hizmet içi eğitim uygulama ve değerlendirme çalışması. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 271-296.
- Gökdere, S., Küçük, M. ve Çepni, S. (2003). Gifted science education in turkey: gifted teachers' selection, perspectives and needs. *Asia- Pacific Forum On Science Learning and Teaching*, 4 (2), Article:5.
- Graves, M., & Thompson, J. (1961). An in-service program with teachers of gifted children, *Gifted Child Quarterly*, 5(1), 91-92.
- Gülçin, G. ve Oruç, Ş. (2015). Türkiye'de üstün yetenekliler ve üstün zekâlılar alanında yapılmış akademik çalışmaların çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 113-135.
- Güneş, A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin tutum ve öz-yeterliklerinin incelenmesi. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(1), 12-16. DOI: 10.18200/JGEDC.2015111169

- Hansen, J. B., & Feldhusen, J. F. (1994). Comparison of trained and untrained teachers of gifted student. *Gifted Child Quarterly*, 38(3), 115-121.
- Hemphill, A. N. (2009). How teacher participation in the identification process impacts the underrepresentation of minority students in gifted programs (Unpublished doctoral thesis). Southern California University, California.
- İnan, H., Z., Bayındır N., & Demir, S. (2009). Awareness level of teachers about the characteristics of gifted children. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 3 (3), 2519-2527.
- Kıldan, O. A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (3), 805-818.
- Kontaş, H. (2009). The effectiveness of the in-service training program developed on the basis of the needs of the teachers of science and art centers in the area of curriculum development (Unpublished doctoral dissertation). Hacettepe University, Ankara.
- Lassig, Carly J. (2009) Teachers' attitudes towards the gifted : the importance of professional development and school culture. *Australasian Journal of Gifted Education*, 18(2), 32-42.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2013). Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı (2013 – 2017). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2016). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2017). Beni anlayın özel yetenekli çocuğum var. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Miller, M. E. (2009). The effect of training in gifted education on elementary classroom teachers' theorybased reasoning about the concept of giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*, 33 (1),65–105.
- Moon, T. R. & Brighton, C. M. (2008). Primary Teachers' Conceptions of Giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*. Vol. 31, No. 4, 2008, pp. 447–480
- Reis, S. M., & Westberg, K. L. (1994). The impact of staff development on teachers' ability to modify curriculum for gifted and talented students. *Gifted Child Quarterly*, 38(3), 127-135.
- Robinson, A. (1985). Summer Institute On The Gifted: Meeting The Needs Of The Regular Classroom Teacher. *Gifted Child Quarterly*, 29 (1), 20- 23.
- Rohrer, J. C. (1995). Primary teacher conceptions of giftedness: Image, evidence and nonevidence. *Journal for the Education of the Gifted*, 18(3), 269-283.
- Sak, U. (2012). Üstün zekalılar, özellikleri, tanılamaları, eğitimleri. Ankara: Vize yayıncılık.
- Sürmeli, V. (2015). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrenciler hakkındaki farkındalık düzeyleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, F. & Kargın, T. (2013). Sınıf öğretmenlerine üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi konusunda verilen bir eğitimin öğretmenlerin bilgi düzeyine etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 14(2) 1-13.
- Şahin, F. (2011). Okul Öncesi Yardımcı Öğretmen Adaylarına Üstün Zekalı Ve Üstün Yetenekli Bireyler Konusunda Verilen Bir Eğitimin Etkililiği. 21. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Gazimagusa-Kıbrıs.

şahin, F., & Levent, F. (2015). Examining the methods and strategies which classroom teachers use in the education of gifted students. *The Online Journal of New Horizons in Education*, 5(3), 73-82

şayir, T. (2015). Üstün yetenekli çocuklara ilişkin sınıf öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Investigation of Teachers' Awareness Levels on the Characteristics of Gifted Students in Terms of Different Variables

EXTENDED ABSTRACT

It is important for countries to raise individuals who have developed themselves, who are aware of their characteristics and who use this awareness for the development of society. Gifted students are different in society in terms of intelligence, creativity, leadership, arts, and special academic fields. Faster learners than their peers; is an individual who has creative, special academic ability, can understand abstract ideas, likes to act independently in his / her interests and has a high level of performance (MEB, 2016). With the definition made by MEB in our country, instead of gifted individual, he prefers the concept of talented individual. These individuals can receive special training in Science and Art Centers (BILSEM). The BILSEM model is the center that aims to provide enriched education outside school hours without separating the gifted students from their normal peers. Science and Art Centers; Pre-primary education, primary school, secondary school and high school age special talented students, the formal education institutions to be aware of their individual talent in a way to be aware of their education and capacity to develop the highest level of independent private education institutions (MEB, 2016). The work and procedures related to the nomination of BILSEM students who are considered to be special talents in the general mental ability, visual arts and music fields based on the diagnostic age or class level determined by the Ministry are carried out in accordance with the diagnostic schedule published by the Ministry (Ministry of National Education Directive on Science and Art Centers, 2016).

The diagnostic process takes place in three stages (MEB, 2017):

In the first stage; The class teacher in the school where the student is considered to be skilled in the fields of general mental, visual arts and music talent is nominated by the observation form on the e-school system.

In the second stage; The students, who are nominated by the class teachers, are taken to the group scan in a central way as determined by the Ministry.

In the third stage; Students who are expected to be expected from group screening practice are evaluated and evaluated individually. The student who has the desired performance in the individual review process is entitled to be BILSEM student. The BILSEM student can also benefit from the support training room at the school where he / she is educated. The most important role in the nomenclature stage is the classroom teachers. The fact that the classroom teacher is aware of the characteristics of a special talented individual is effective in the nomination of the student. Teachers' awareness about these individuals is of great importance in terms of noticing, identifying, and improving them.

PURPOUSE OF THE RESEARCH

This study aims to investigate the awareness levels of teachers about the characteristics of gifted students in terms of different variables.

METHOD

The study, which is descriptive in nature, adopted screening model. Teachers' awareness about the characteristics of gifted students were identified through a questionnaire. The first section of the questionnaire included questions about the teachers' personal characteristics and the second part included 30 items responded on a 5-point Likert scale. The questionnaire was developed by İnan, Bayındır and Kaya (2009). The Cronbach Alpha reliability coefficient of the questionnaire was calculated as .84. In the questionnaire prepared as Likert type; I always agree, I agree, I partially agree, I disagree, I never disagree. The evaluation of the expressions included in the questionnaire was made on the basis of the following points;

I Never Disagree: 1,00-1,79 Very Poor

I Disagree: 1,80-2,59 Weak

I Partly Agree: 2.60-3.39 Medium

I Agree: 3,40-4,19 High

I Always Agree: 4,20-5,00 Very high

The study was conducted with 95 teachers, 54 branch teachers and 41 classroom teachers, who work in central towns of Adana. Of all the participants, 70 were female and 25 were male. Of all the branch teachers, 14 were Mathematics teachers, eight were English teachers, seven were Turkish teachers, six were Science teachers, three were Art teachers, two were Music teachers, two were Counsellors, two were Technology and Design Teachers, one was Physical Education teacher, and one was Special Education teacher. As for the classroom teachers, 12 taught first graders, 11 taught second graders, 11 taught third graders, and seven taught fourth graders.

Data collected from the questionnaire were analysed using descriptive statistics methods. T-test and one-way analysis of variance were performed to find out if there were any differences in terms of the variables investigated (branch, gender, years of experience, education level).

FINDINGS

Analysis results show that the participating teachers were highly aware of the characteristics of gifted students ($\bar{X}=3,51$). However, it was also found that he had an intermediate awareness of the items reflecting his affective characteristics. Another finding is that teachers have a low level of awareness about the physical development of gifted students. In terms of the variables examined, it

was determined that there was no significant difference between the level of awareness of teachers according to gender, seniority and branches. However, according to the faculties graduated from the faculty of science and education, graduates of the education institute graduates of education institute graduates in favor of a significant difference was determined.

CONCLUSION AND DISCUSSION

In conclusion, teachers were found to have high awareness about the characteristics of gifted students. In terms of the variables examined, it was determined that there was no significant difference between the level of awareness of teachers according to gender, seniority and branches. However, according to the faculties graduated from the faculty of science and education, graduates of the education institute graduates of education institute graduates in favor of a significant difference was determined.